

Jane Goodall

Het Jane Goodall instituut is opgericht door Jane Goodall. Nee, niet de Jane van Tarzan, maar deze Jane heeft wel veel van haar weg. Jane zegt zelfs soms wel eens dat Tarzan getrouwd is met de verkeerde Jane!

Jane Goodall werd op 3 april 1934 geboren in Londen, de hoofdstad van Engeland. Als kind hield Jane al erg veel van dieren. Ze bracht bijvoorbeeld wormen mee naar bed, en bestudeerde alle dieren die ze tegenkwam rondom haar huis. Toen Jane vijf jaar oud was, waren haar ouders Jane zelfs een paar uur kwijt. Later bleek Jane al die tijd in het kippenhok te zitten. Ze wilde graag weten hoe een kip een ei legt! Jane was dus als kind al een echte onderzoeker, en ze las ook een heleboel boeken zoals Dr. Doolittle. Ook las Jane het verhaal over Tarzan toen ze 10 jaar oud was. Dat verhaal inspireerde haar zo erg, dat het Jane's droom werd om later in Afrika te wonen, en tussen de wilde dieren te leven om over hen te schrijven. Die droom, heeft Jane echt waargemaakt!

Jonge Jane met haar knuffel-chimpansee Jubilee (boven), en op de basisschool (onder).

WIST JE DAT....

Jane kreeg toen ze 18 maanden oud was een knuffel chimpansee die bijna even groot was als een echte chimpansee. Jane noemde de knuffel Jubilee, en nam hem overal mee naartoe. De aap die Jane nu vaak bij haar heeft wanneer ze ergens haar verhaal komt vertellen, heeft ze gekregen van een goede vriend, Gary Haun. Jane heeft haar knuffel ook vernoemd naar hem: Mr. H. Gary Haun was een marinier, en tijdens een ongeluk werd hij blind. Gary besloot dat hij een goochelaar wilde worden. Ondanks dat iedereen hem vertelde dat dat niet kon, wanneer je niets kunt zien, gaf Gary niet op, en werd een fantastische goochelaar. Gary inspireerde Jane, en de knuffel aap staat nu symbool voor hoop en zijn moed om door te gaan. Hij gaat overal heen waar Jane heen gaat, en is misschien wel de knuffel die de meeste landen gezien heeft van alle knuffels! Gary heeft Mr. H een keer nageschilderd voor Jane, zonder dat hij de knuffel ooit gezien heeft (heb jij wel eens geprobeerd iets na te tekenen met je ogen dicht, alleen op gevoel? Probeer maar eens!). Het grappige is, is dat Mr. H. eigenlijk helemaal niet een echte chimpansee is. De knuffel heeft namelijk een staart, en chimpansees hebben helemaal geen staart!

Mister G. geschilderd door Gary Haun (boven), en met Jane in de regen (onder)

Wanneer Jane klaar is met de middelbare school, is er niet genoeg geld om naar de universiteit te gaan. Jane wordt secretaresse op de universiteit van Oxford, waar ze documenten uittipt op een typemachine. Soms droomt Jane dat ze een man is, want dan zou haar leven heel anders kunnen zijn. In die tijd, was het nog heel normaal dat vrouwen alleen maar voor het huishouden zorgden, en Jane's droom om te reizen was dan ook heel raar voor een meisje uit die tijd. Maar Jane is vastberaden, en is iemand die nooit opgeeft. Jane's moeder, Vanne, steunde haar daar heel erg in, en ze zei altijd "Jane, als je echt iets heel graag wilt, en je hard werkt, grijp dan alle kansen aan die zich voordoen. Geef nooit en te nimmer op. Dan zul je op een of andere manier wel je weg vinden". Dat is precies wat Jane deed, en dat is ook wat ze alle mensen op de wereld heel graag wil vertellen: Geef nooit op!

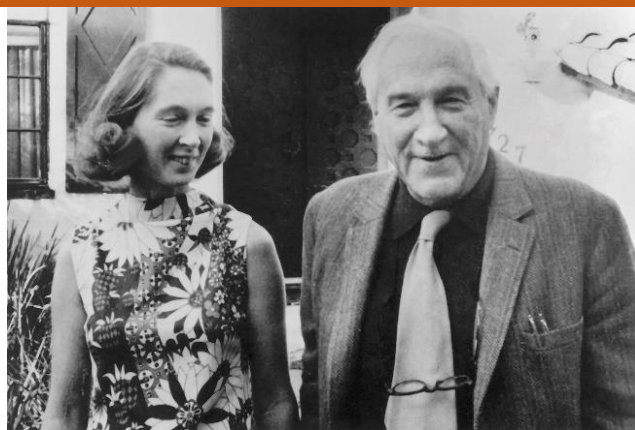
WIST JE DAT....

Het woord "men" betekent in het Engels zowel het Nederlandse woord "man" als "de mensheid", dus de mens als soort. Tegenwoordig wordt het Engelse woord bijna alleen nog maar gebruikt voor mensen van het mannelijke geslacht, maar het verschil tussen mannen en vrouwen was vroeger dus echt heel groot!

Jane's kans om naar Afrika te gaan kwam toen een oude schoolvriendin haar vroeg of ze mee wilde gaan naar de boerderij van haar familie, in Kenia. Jane twijfelde geen moment, en verhuisde weer naar het huis waarin ze is opgegroeid, in Bournemouth, Engeland. Dichtbij haar huis staat een hotel, en daar gaat ze aan de slag als serveerster. Dat is best een drukke en vermoeiende baan, maar het zorgt er ook voor dat Jane geld kan sparen. Van dat geld kon ze een kaartje kopen voor de boottocht naar Kenia. In die tijd vlogen er nog bijna geen vliegtuigen, dus zo'n hele lange bootreis was de enige manier om de oceaan over te steken.

Jane is 23 wanneer ze voor het eerst in Afrika is. Tijdens haar bezoek aan Kenia, ontmoet ze heel veel nieuwe mensen. Om haar heen zijn zo veel mensen die haar passie voor de natuur delen, en die op al haar vragen een antwoord weten. Iemand vertelt haar dan, dat wanneer ze dieren zo interessant vindt, ze eens met de beroemde paleontoloog Lewis Leakey moet praten. Een paleontoloog is iemand die fossielen bekijkt. Jane besloot met hem te gaan praten, en Lewis merkte al gauw dat Jane heel veel wist van de natuur. Toevallig was zijn secretaresse net gestopt, twee dagen voordat Lewis Jane ontmoette. Lewis was zo onder de indruk van Jane, dat hij haar gelijk aan nam. Samen deden ze onderzoek naar fossielen. Dat vond Jane heel leuk, maar Lewis Leakey wist ook dat Jane het liefste iets met wilde chimpansees wilde doen. Lewis was al meer dan 10 jaar op zoek naar iemand die dat wilde doen, en hij had in Jane dus de perfecte persoon gevonden!

Lewis Leakey, de paleontoloog (links) met Jane (midden en rechts)

Na een tijd van veel dingen regelen, kon Jane naar Gombe vertrekken, een park in Tanzania. Daar ging ze samen met haar moeder in een tent wonen, omdat het niet toegestaan was om een jonge vrouw in haar eentje achter te laten met een groep wilde chimpansees. Het was 1960, en Jane was toen 26 jaar oud. Het volgen en bestuderen van de chimpansees was alleen heel erg moeilijk. De dieren vonden het maar eng, zo'n witte aap! De eerste maanden vluchtten de chimpansees, en soms werden ze zelfs agressief en vielen ze Jane aan alsof ze een roofdier was. Ze schreeuwden naar haar vanuit de top van de boom, en sloegen met takken.

Jane kon de chimpansees zien vanaf de top van een heuvel. Elke ochtend, voordat de zon op was, klom Jane door het bos die heuvel op. Maandenlang droeg ze dezelfde kleren, en liet ze de chimpansees rustig wennen aan haar aanwezigheid. Na ongeveer drie maanden begon de eerste chimpansee minder angstig te worden. Ze noemde hem David Greybeard. Het duurde bijna een jaar voordat de andere chimpansees haar in de buurt lieten komen! David Greybeard was ook de Chimpansees waar Jane iets door ontdekte. Ze zag dat David takjes van een boom afhaalde, en daar vervolgens

alle blaadjes af trok. Met dat kale stokje, kon David in een termieten nest prikken, en als hij het stokje er weer uit haalde, zat het vol met heerlijk voedsel! Wat Jane dus zag, was dat de chimpansees gereedschap gebruikten, net als mensen!

Tot dan toe werd door wetenschappers altijd gedacht dat mensen uniek waren, juist omdat wij de enige zouden zijn die gereedschap gebruikten. Maar dat is dus helemaal niet zo, en Jane was de eerste die dat vertelde aan andere wetenschappers! Eerst geloofde niemand haar. Ze had immers geen opleiding gedaan, en ze was een vrouw! Pas later, toen een filmploeg van National Geographic beelden maakte van de chimpansees, geloofde de rest van de wereld haar.

Jane op haar uitkijkpunt in Gombe (links), en Jane met haar moeder, Vanne, in de tent waarin ze woonden in Gombe, Tanzania.

WIST JE DAT....

Jane was de eerste vijf maanden helemaal alleen met de chimpansees! Ze vertrok uit haar tent voordat het licht was, en kwam pas weer terug wanneer de chimpansees gingen slapen. Soms besloot Jane om op de top van de heuvel te gaan slapen, zodat ze nog eerder bij de chimpansees kon zijn. 's Nachts hoorde ze dan veel geluiden, en soms waren er zelfs luipaarden! Gelukkig had ze wel een klein keteltje om koffie te zetten en havermoutpap te maken. Na die eerste maanden volgde de filmmaker van National Geographic, Hugo van Lawick, haar en de chimpansees ook. Dat deed hij wel meer dan twintig jaar!

De films van Hugo van Lawick, de filmmaker van National Geographic, waren heel belangrijk voor de voortgang van Jane's onderzoek. Eindelijk geloofden mensen haar! Dat betekende dat ze haar onderzoek mocht vervolgen. In 1962 zorgt Lewis Leakey ervoor dat Jane kan gaan studeren voor haar "doktersdiploma", aan de universiteit van Cambridge in Engeland. Zo'n "dokter" is eigenlijk een wetenschapper met een diploma. Jane ging onderzoek doen naar het gedrag van chimpansees. Wat ze leerde op de universiteit, was alleen heel erg tegen haar gevoelens in. Jane had de chimpansees namen gegeven, en beweerde dat ze emoties, verstand en karakter hadden. Volgens andere wetenschappers was dat helemaal niet zo, en had Jane de dieren geen namen, maar nummer moeten geven. Jane wist bijna zeker dat de doctoren dat fout hadden, want de hond (Rusty) die ze vroeger had als huisdier, had toch zeker ook gevoelens, emoties en een karakter? In die tijd vonden mensen dat maar raar, dieren met emoties!

Jane en haar hond: Rusty

WIST JE DAT....

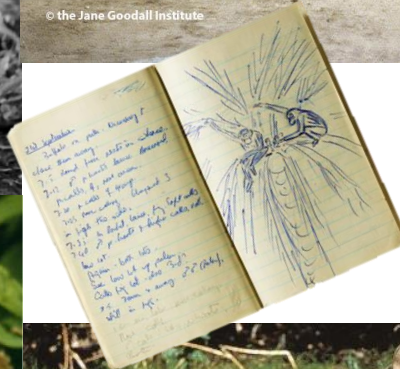
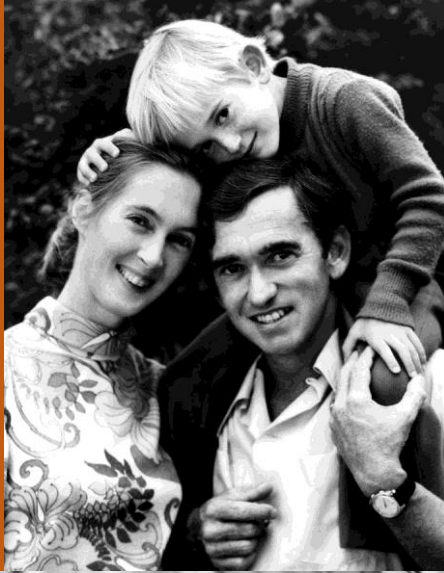
Jane heeft een van de hoogste opleidingen gedaan die er is, terwijl ze eerder nooit op een universiteit heeft gezeten. Toen Lewis Leakey haar vertelde dat ze onderzoek moest gaan doen naar ethologie, wist Jane niet eens wat dat was! Ethologie is de studie van het gedrag van dieren.

WIST JE DAT....

Jane zag filmmaker Hugo van Lawick eerst als een indringer. Ze moest helemaal niets hebben van die man in haar kamp! Jane wist wel dat dit de enige manier was om verder te kunnen met haar onderzoek. Na een tijdje zag ze "ook wel hoe knap hij was". In de vele jaren dat Jane en Hugo samenwerken worden ze verliefd op elkaar. De twee trouwens in 1964, en krijgen een zoon, Grub, die in Tanzania opgroeit. Na een lange tijd scheiden hun wegen weer: Hugo werkt verder op de Serengeti, en Jane in Gombe.

Rechts: Jane, Hugo en hun zoon: Grub. Grub groeide op in Tanzania, en woont daar nu nog steeds.

Onder: Jane tijdens haar onderzoek. Jane maakte veel aantekeningen tijdens haar studies, en maakte tekeningen van alles wat ze zag.

Jane bezoekt de chimpansees (boven), en Jane's huis in Gombe. Na een lange tijd in de tent gewoond te hebben wordt er een zogeheten veldwerkstation gebouwd, zodat andere onderzoekers daar ook gebruik van kunnen maken.

Jane voor een dag...

05:45 - 06:45 Opstaan! Als ik weet waar de chimpansees de vorige dag naar bed zijn gegaan, kan ik ze de volgende dag "ontnesten". De chimps staan langzaam na elkaar op, zitten een tijdje en lopen weg om eten te gaan zoeken. Ik ontbijt met brood, en koffie! Sommige van de wilde vruchten die de chimps eten zijn best lekker als ze rijp zijn, maar de meeste soorten zijn vreselijk bitter.

15:00 Ik begin moe te worden van al dat klimmen en kruipen! De chimpansees gaan makkelijk door bomen en struiken heen, maar ik moet soms op mijn buik kruipen...

18:00 Wanneer de zon onder begint te gaan, zoeken de chimpansees een plaats om een nest te maken voor de nacht. Het koelt af, en wordt eventjes heerlijk fris na zo'n warme dag! De moederchimpansee speelt met haar jongen: ze spelen op de takken van de bomen en kruipen in haar armen als het donker wordt.

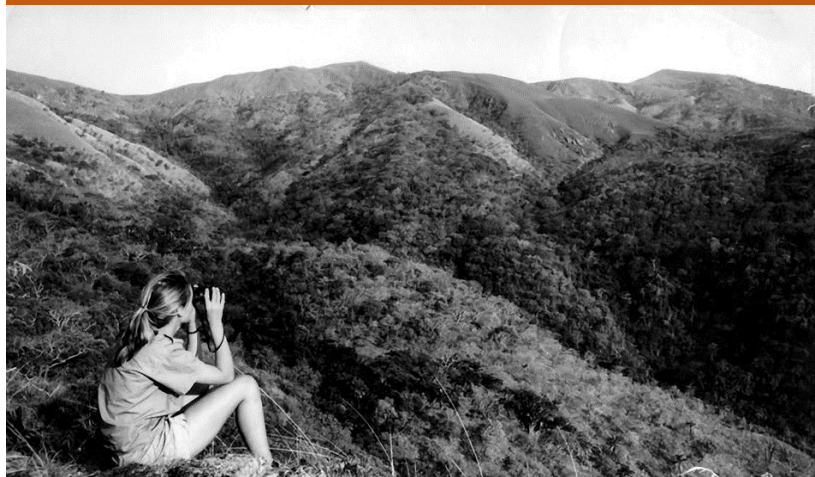
19:30 Het is donker, en de Chimpansees liggen in hun nest. Ik ga terug naar huis! Snel spring ik nog even in het Tanganyika-meer om alle takken en blaadjes uit mijn haar te krijgen. Daarna is het etenstijd: bonen, uien en tomaten. Gekookt boven een vuurtje! Je moet wel goed opletten wanneer je aan het koken bent, want als je overdag de deur niet dicht doet, komen de bavianen je eten stelen!

Vele jaren lang bracht Jane door in de bossen van Gombe. In die tijd ontdekte ze hoe gelijk Chimpansees en mensen eigenlijk zijn. De manier waarop mensen communiceren wanneer ze geen woorden gebruiken, bijvoorbeeld. Chimpansees wuiven ook met hun vuist, en ze gaan rechtop staan om indruk te maken. Ze knuffelen elkaar als teken van vriendschap, en ze tonen liefde. Wanneer een chimpansee heel erg bang is, zoekt hij een ouder dier op, en houden ze elkaars handen vast. Chimpansees leren elkaar ook dingen, zoals het gebruik van stokjes om mieren of termieten mee te eten. Jane zag ook andere dingen die vergelijkbaar zijn met mensen. Soms zijn chimpansees namelijk agressief, ze maken ruzie met andere groepen chimpansees, en ze voeren zelfs oorlog! Jane zag in 1874 hoe twee van de groepen chimpansees die in Gombe leefden, vier jaar lang met elkaar vochten. De oorlog eindigde pas toen alle chimpansees in één van de twee groepen waren overleden.

Wil je meer weten over Chimpansees? Bekijk dan ook de rest van de spreekbeurt informatie!

Jane verteld over haar ontdekkingen op een wetenschappelijke conferentie in Chicago, in Amerika. Dat is in november 1986. Sinds de dag van die conferentie, is er veel veranderd in het leven van Jane.

Jane bestudeert de chimpansees van een afstand (boven) en Jane en Hugo filmen het gedrag van de chimpansees.

Andere sprekers op de conferentie vertelden namelijk over de vernietiging van het leefgebied van de chimpansees. Ook ziet Jane filmpjes van iemand die stiekem een laboratorium heeft bezocht waar testen worden gedaan op chimpansees. Die chimpansees worden in kleine hokjes gehouden, en er wordt slecht voor ze gezorgd. In die tijd zijn er ook veel circussen die chimpansees houden, en ook daar wordt vaak niet goed voor ze gezorgd. Jane besluit dat ze iets moet doen, en dat ze zich in moet zetten om de chimpansees te helpen.

Jane dwong zichzelf om naar zo'n laboratorium toe te gaan, om met de mensen te praten. Veel mensen die opkwamen voor de rechten van dieren, vonden dat maar raar, en ze bedreigden haar zelfs omdat ze om zou gaan met de verkeerde mensen. Jane wilde niet boos worden op de mensen in de laboratoria, maar ze wilde juist dat de mensen die daar werkten zelf inzagen dat het fout was. Dat ze niet zo met dieren om konden gaan die ook gevoelens hadden, net als wij. Dat is de manier van praten die Jane altijd zal blijven volgen: je moet het hart van mensen raken. Alleen dat kan je mensen veranderen, je moet ze inspireren! Jane vertelde wat ze had geleerd over het gedrag van chimpansees in het wild. Langzaam begonnen veel meer mensen te begrijpen dat chimpansees heel erg op mensen lijken, en dat we ze niet op kunnen sluiten. De meeste chimpansees die op dat soort plekken zaten zijn inmiddels verplaatst naar grote reservaten, met bomen, en waar ze samen kunnen leven als een groep.

Enkele bewoners van Tchimpounga Chimpanzee Rehabilitation Center, in de Democratische Republiek Congo (boven). Jane op bezoek bij Tchimpounga (onder).

Jane heeft ook geholpen met het oprichten van dat soort 'reservaten' voor chimpansees. Zoals in Congo. Het eerste reservaat in Congo werd geopend toen Jane een jonge chimpansee zag op een markt. Het dier zat vastgebonden bovenop een kleine kist, en zou waarschijnlijk verkocht worden als huisdier, of als maaltijd. Toen Jane dichterbij kwam reageerde de chimpansee niet, het leek alsof het dier alle hoop op een mooi leven verloren had. Jane begon te praten tegen de chimpansee, in chimpansee-taal. Na een chimpansee-groet, opende de chimpansee zijn ogen en stak hij zijn hand naar haar uit. Later die avond kwam Jane terug met een paar mensen die toestemming hadden om de chimpansee mee te nemen, en daarmee werd het eerste opvangcentrum gesticht.

In Congo ontmoette Jane ook Gregoar. Een oude, mannelijke chimpansee in de dierentuin van de hoofdstad van Congo, Brazzaville. Gregoar had geen tanden meer, en hij was al bijna 45 jaar. Minstens 30 jaar had Gregoar in de dierentuin gewoond, en het ging slecht met hem. Naast Jane stond de minister van milieu, en hij zei tegen Jane: "Ik denk dat dit onze Nelson Mandela is". Deze minister begreep Jane, en hij begreep dat Gregoar hier niet hoorde. Gregoar was een stichtiger, net al Nelson Mandela dat was. Een nieuw begin. Met zijn hulp werd een volgend reservaat opgericht in Congo, en Gregoar was de eerste inwoner.

WIST JE DAT....

Tchimpounga is de grootste opvanglocatie van Afrika. De meeste chimpansees die hier wonen, zijn gevonden op de zwarte markt. Daar zouden ze dan verkocht worden als huisdier. Ook wordt er nog steeds gejaagd op Chimpansees, waarna het vlees wordt opgegeten. Gewonde chimpansees, en chimpansees die hun familie zijn verloren door de jacht of door het kappen van bossen, worden ook opgevangen op een van de eilanden van Tchimpounga.

Wanneer Jane in 1990 in een vliegtuigje over Gombe vliegt, het park waar ze al die jaren chimpansees heeft gevolgd, ziet ze ook hoe daar veel bos is verdwenen. Ze begrijpt dat het nooit mogelijk zou zijn om de chimpansees te redden, als ze niet eerst de mensen helpt. De mensen die rondom de chimpansees leefden kenden veel armoede. Er was geen gezondheidszorg, geen schoon drinkwater en de oogst mislukte vaak. Jane bedacht dat ze eerste de mensen moest helpen om samen te leven met de natuur, zonder dat ze daarmee de natuur kapot maakten. Jane bezocht daarom veel landen, en sprak met veel mensen. Die vertelden haar wat ze nodig hadden, en Jane probeerde te helpen. Ze zorgde voor de ontwikkeling van onderwijs, schoon water en zorgde ervoor dat de boeren leerden hoe ze eten konden verbouwen. Ook zorgde ze ervoor dat mensen hun eigen project op konden zetten. Dat kon door die mensen een klein beetje geld te lenen. Dat geld konden ze dan gebruiken om eten te verbouwen, bomen te kweken, of iets anders te maken. De dingen die ze maakten konden ze dan later weer verkopen, en zo konden ze hun schulden weer afbetalen. Dit zorgde ervoor dat veel

mensen weer hoop hadden op een beter toekomst: ze konden hun eigen bedrijfjes oprichten! In 1994 wordt daarom TACARE opgericht. Dit programma helpt de mensen die rondom Gombe wonen om al deze projecten voort te zetten, zodat de chimpansees er samen met de mensen konden blijven wonen. Dit soort projecten zijn er nu in veel Afrikaanse landen, en over de hele wereld!

Acties van TACARE, een programma om mensen rondom Gombe te leren samen te werken met de natuur.

© GANT Morten Bjarnhof

Een paar jaar eerder, in 1991, is Jane in Tanzania. Daar komen 12 kinderen met haar praten, omdat ze zich zorgen maken over de toekomst, over hun toekomst. De kinderen dachten, net als veel kinderen en jongeren tegenwoordig, dat er geen toekomst meer is. “Het gaat zo slecht met de wereld, dat er niets meer aan te doen is”. Jane vertelde hen dat niets doen, niet een mogelijkheid is, en dat verteld ze nog steeds aan iedereen. Niemand weet wat de toekomst brengt, maar iedereen kan een verschil maken, en alleen jij bepaalt wat dat verschil is. Jane inspireerde deze kinderen, en vertelde hen dat ze altijd hoop moeten hebben, en dat ze nooit op moeten geven. De 12 kinderen gingen allemaal aan de slag met drie projecten, om de dieren, de natuur én de mensen te helpen. Zij waren het begin van Roots&Shoots, het jongerenprogramma van Jane Goodall.

Jane zet haar werk nog altijd voort. Ongeveer 300 dagen per jaar is Jane onderweg naar plekken over de hele wereld, om daar haar verhaal te vertellen. Om mensen te inspireren, om iedereen te vertellen dat er nog hoop is, maar dat we zelf actie moeten ondernemen. Haar Roots&Shoots programma is nu verspreid over meer dan 120 landen, met kinderen in basisschool-leeftijd tot universiteit, met groepen in gevangenissen en grote bedrijven. Roots&Shoots, de jongeren van de wereld, zijn de hoop van Jane. Hoop op een betere toekomst, en jij bent daar onderdeel van!

Jane's motto's

- Als je iets echt wilt, doe het!
- Maak gebruik van elke gelegenheid die zich voordoet!
- Geef nooit iets op dat het waard is om te doen!
- Huidskleur, religie, kleding: we zijn allemaal mensen. Je hoeft het niet met iedereen eens te zijn, maar je moet wel respecteren wie iemand is.
- Iedereen, en alles wat iedereen doet, maakt een verschil. Jij hoeft alleen te bepalen welk verschil jij wilt maken!

Roots & Shoots projecten wereldwijd